

1853 Banket opp lensmannsdrengen

Det har ikke alltid vært like lett å være lovens håndhever, spesielt ikke når vedkommende kun følger opp et pålegg, mens bygdas egne helst ser at loven *ser en annen vei*. Slik følte nok mange det i 1845 da det ble forbud mot hjemmebrenning. Før den tid var det vanlig at hver og en kunne brenne til eget bruk. Likeledes var det flere som også solgte noen dråper for å spe på inntekten. På mange gårder fikk tjenestegutter og tjenestejenter lov å brenne noen poteter til seg selv. Inntekten de fikk av det, ble regnet som tillegg til den ellers skrale lønna de hadde.

Ikke alle godtok forbudet mot brennevinsbrenning. Lensmennene ble pålagt å fare rundt og ødelegge kokespann og annet utstyr som folk brukte. Dette ble *uglesett* av mange. Det oppstod et spenningsforhold i bygdene. Flere fortsatte å brenne, men nå i smug - og det ble en slags gjemselslek. Slik også i Stjørdalen, hvor motviljen mot lensmannen steg til kokepunktet i dobbelt forstand. Nå skulle det derimot ikke gå mest ut over selve lensmann Nielsen i Øvre Stjørdal, men derimot skulle lensmannsdrengen få merke hva det ville si å være ivrig i tjenesten.

9. juli 2018

Kåre Olav Skolmli, Kjell Peder Haugen og Leif Ulstad viser hvor Hastadgjerdet en gang lå, og hvor ugjerningen fant sted

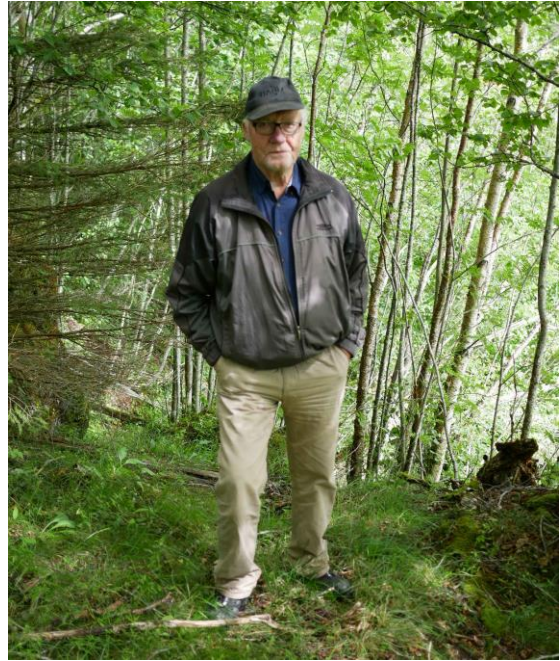
En del unge menn fra Skjelstadmarka i Hegra hadde en dag hisset seg riktig opp. De hadde samlet seg på Kaldalen, for så å gi seg bortover til Rolfseng. Det har aldri helt kommet frem om målet var å ta seg til Hastadgjerdet, hvor de mente lensmannsdrengen Zakarias Eriksen Sætran var. Trolig utviklet det hele seg bare fra tidligere på dagen. Den ene av guttene hadde avtalt etter kirkegange nyttårsdagen at de skulle møtes hos ham. Det synes i

vitneforklaringene å gå frem at dette ikke var et konspirasjonsmøte, men kun en del ungdom som skulle møtes - slik de pleide. Utpå kvelden møtte de andre ungdommer utenfor huset på Rolfseng, og de gikk samlet mot Hastad. Dit kom de ved sengetid. De ble stående utenfor vedskjulet og ”henge”. Det er på dette tidspunktet at ideen om å ”*snakke med lensmannsdrengen*” tar form. Så begir de seg mot Hastadplassen. Hvor mye de hadde innabords lar vi ligge, men i alle fall nok til å ha mannen seg opp - alt som et gedigent paradoks mellom forbudet, lovens hensikt, kreftene og det sørgelige resultatet.

Vi skriver nyttårsdagen 1853. Denne lørdagen hadde lensmannsdrengen dratt hjem til sine foreldre på Hastadgjerdet (plass under Hastad øvre). Betjenten var altså Zakarias Eriksen Sætran, 29 år gammel og sønn av Erik Iversen og Marta Berget. Han hadde gått tidlig til sengs, mens hans foreldre ble sittende oppe å snakke med en nabo som hadde stukket innom. Plutselig går døra opp, og noen ungdommer stormer inn i stua - hvor de nok hadde forventet å finne Zakarias Sætran. De fortsatte noe overraskende inn i et værelse hvor lensmannsdrengen sov, tok tak og dro ham gjennom stua og ut til mobben. Vitnene har her forklart ulikt, selvfølgelig, fra at Zakarias ble kun klappet litt på inne i gangen - til at mobben dro ham over berg og dal.

De impliserte forklarte alle som en at det som skjedde ikke var planlagt. Forbitrelsen over Zakarias ivrighet i tjenesten, og spesielt før jul, - hadde ført til alminnelig folkesnakk: ”...at burde give ham en dragt Prygl og en Lærepenge”.

Undertegnede kjenner ikke resultatet av saken. Vitneforklaringen og saken synes å ha kommet opp som et resultat av at en av de impliserte fikk dårlig samvittighet, skjønt en må nok anta at lensmannsdrengen anmeldte overfallet, for det

Kjell Peder Haugen kommer opp Martastien, en snarvei fra Hastad nedre opp til Hastadgjerdet

heter seg at mobben var stor og han fikk seg en ordentlig omgang med juling. Sitat: *”Han fekk lide paa kroppen ei natt, og det er ingen tvil om at dei for så ille med han at han etter den tid hadde dårlig helse”*. Kjell Peder Haugen mener at lensmannsdrengen måtte ha fått seg en riktig hard omgang, og at det kunne ha påvirket hans almene helsetilstand negativt i tiden som kom, ut ifra at han døde fem år senere ei uke før sin 35-årsdag.

Saken ble ført den 24. mai 1854 på Mariendal, og ledet av sorenskriver O. Richter - vår tidligere statsminister som selv skulle lide så meget at han tok sitt eget liv i Stockholm i 1888.